

LA UNITAT
DE LA
LLENGUA CATALANA
EN
CATALUNYA, MALLORCA Y VALENCIA

Es la llengua, en una rassa, lo llas que més ajuda á unirla, y fins podria dirse que es l'únich llas que queda quant aquella 's divideix ó s'escampa per efecte de mudarse las costums. Una nacionalitat, sia homogénea, sia confederada, que ha anat poblant sos nous estats ab habitants del estat més vell y primitiu, los quals han portat allí ab sas personas, sa llengua y sas costums, ádhuc deixant de ser nacionalitat, no extingintse la rassa, no perdrá may la llengua, per més qu' esta 's transforme y 's vulgarise, y si en la Historia antiga se poden citar casos de regions ahont una llengua ha substituhit á una

altre, tingués present que aixó sols ha tingut lloch quant una rassa nova ha devastat per complet la rassa anterior, quant res ha quedat de esta en la regió ahont vivia, guardava sas costums y parlava. Fora, donchs, del cas de devastació y extinció completas, es á dir, de substituir una rassa dominadora y aniquiladora á una rassa vensuda y subjugada,—y aixó es de segles mòlt remots,—no podrà citarse may un poble que haja perdut sa llengua, pus y tot ab mudansa de dominis, ab venciments y ab atropellament en las costums, part d' estas viuen sempre ab los homens que quedan habitant en la mateixa regió ahont visquéren sos passats, y sent part principal de ellas lo parlar, viu aquest eternament, y a pesar de las influencias, de las modas y de las corrupcions que 'l transformen, per transformat que sia, may perdrá la íntima essencia que li ha donat vida, lo perfil de sa fesomia característica, ni la organisació especial que 'l distingeix gramaticalment de altres idiomas vehins ó apartats, y fins dels dialectes que originariament li son germans.

Sentat aquest principi, que ningú podrà negar, es gran error sostenir que un idioma, es á dir, una llengua parlada y escrita per espay de mòlts segles, que ha servit als sabis, als oradors, als poetes, á las cancelleries régias, á las cúrias, y, en un mot, á la legislació y á las institucions, se perda ó 's partisca en altres diversos idiomas, sols per que cessá en sa vida oficial, y per conseguint, si no es error es vana il-lusió la de voler fer créurer que la llengua catalana, la llengua dels Comtes-Reys que ab los catalans conqueríren los estats de Mallorca y Valencia, ahont dits prínceps domináren, sia nó ja una sino tres llenguas, suposantla diversa en cada un de dits estats, desde que, per lo renaixament de la nació dita Espanyola, desaparegué la dinastía que abans los regia, y gradualment han vingut á parar en multiplicadas provincias de Espanya.

Dos causas podrian fer semblar eixa il-lusió un tant rahunada, y son: 1.ª la antipatía, que podriam dir are provincial, per desgracia tant arrelada en Espanya; y

2.ª la pretesa diversitat en la manera de parlar entre Catalunya, Mallorca y Valencia.

De la antipatía, que no existia en temps dels Comtes-Reys, ó sia en temps de la autonomia de la Confederació catalana-aragonesa, y que procuráren fomentar los Reys nous, pera exercir millor sa tiranía sobre tots, no volém parlarne pera no patir y fer patir, recordant sols, que l'enemich major de una rassa es lo que de la mateixa descendeix y se 'n separa, y qui ho dupte, veja, sino, que Inglesos eran los que fundáren los Estats-Units contra Inglaterra que dominava aquellas colonias y que Espanyols son de rassa tots los que poblan las Repúblicas de América, mitj segle enrera colonias de Espanya, que Espanyols són los insurrectes de Cuba, y que, ab tot y la antipatia, lo mateix parlan inglés los Inglesos que 'ls Nort-americans, y que la llengua Castellana es y será sempre la natural, per més que 's fassa, així dels Castellans ó Espanyols, com dels emancipats Americans, que res volen de aquells.

La altre causa, la diversitat en la manera de parlar, es lo verdader tema de est escrit y de ell anem á ocupárenos. Los que tenen la vana il-lusió, ó mantenen la interessada ficció de que la llengua catalana s' ha partit en tres, y fins portan son interés al extrem de negar aquesta denominació, consignada per la Historia y repetida y defensada per Raynouard y quants célebres filólechs se han ocupat de llenguas romanas, preferint denominar á la llengua mare y antiga ab un nom impropí y extranger, ab lo nom de llengua *llemosina*, que es una altre, parlada y escrita encara en nostres temps, y qual denominació obeheix sols á un capritxo de cataloguistas; de segur no 'ns sabrán donar una proba ni citar un exemple que justifique la veritat de lo qu' ells somnian. La llengua alemanya, lo mateix en lo vell Imperi que en lo nou, alemanya s' ha dit en cada un de sos cercles, lo mateix en Berlin que en Viena, que en la Alsacia, lo Tirol, Luxemburg y fins en los cantons suissos que la parlan; la italia-

na s' ha denominat tal durant tot lo temps en que Italia ha sigut partida en diverses nacionalitats, y lo mateix los Romans que 'ls Napolitants, Milanesos, Venecians y Parmesans, italians s' han dit de llengua ab tot y las guerras y rivalitats de altres dias entre ells; y finalment, lo Brasileny, que es súbdit de un Imperi ben independent de Portugal, may dirá que parla brasileny, sino que parla portugués, perque tal es sa llengua, per més que nacionalment res tinga que véurer ab aquest regne. Pero, no aném tan lluny, que dins mateix de casa tenim la mostra ¿li ha passat pel cap may á un Espanyol que no sia habitant en la regió de Castella la vella, regió mare á la que 's déu la denominació de la llengua escampada després per los demás estats que se li agregáren, dir que parla llengua Lleonesa, llengua Estremenya, llengua Navarra ó llengua Andalussa? Y ab la paritat de tals exemples, y precisament en segles moderns ¿podrá sostenirse que la llengua de nostre regió no es ja la antiga llengua catalana y sí una filla nova, no més que germana de altres dos fillas, de las llenguas Valenciana y Mallorquina, y las tres plegadas engendradas per una mare estrangera, que ni 'ls ha donat llet, ni may las ha cantat cap cansó, per la imaginaria llengua llemosina de Espanya, diferenta de la que encara viu en lo Llemosí de Fransa?

En aixó está 'l *quid*, y en las rahons inventadas pera sostenir la raríssima excepció filològica consisteix lo punt principal de la qüestió. La primera rahó que 's dóna es que lo Catalá de nostres temps no sembla al Catalá anterior al segle xv, pobre rahó, ja que no 's vól tenir present que totas las llenguas se van transformant quant més se regularisan y 's gramatisan, quant se vól olvidar que precisament desde dit segle han experimentat transformació totas las llenguas conegudas, oficials ó no, y quant no 's volen péndrer la pena de comparar lo llenguatge francés de Fenelon ab lo del *Romans de la Rosa*, ni la parla de Calderon y Lope de Vega ab la antiga *fabla*, ben coneguda, de Castella. Y ab tot y la transformació patent, lo

Francés segueix sent Francés, y no hi haurá un Castellá que no regonega ser son llenguatge actual prossecució del antich y un mateix ab aquest, per més que lo pes dels segles gradualment retoque cada instant sa especial fesomia, nó sa essencia íntima, perpétuament inmutable, y que es, com si diguessem, la ánima de la mateixa llengua. Se vól justificar la forsa de la diferencia ab un pretext tant pobre com la rahó anterior, pus no admetent que 'l Catalá de Catalunya haja continuat cultivantse y millorantse com las altres llenguas, (supósit fals, quant nostra nació ha viscut autonómicament fins á 1714), se admet la transformació de las altres com á milloras, al pas que la de la nostra se diu ser tan sols abandono y corruptela. Admetém lo supósit, admetém la realitat de que nostra llengua com nostra nacionalitat y fins nostre caràcter, per efecte de la unió dels regnes, sufrís abandono, y per eix abandono, fill de una subjecció violenta, anás experimentant corruptelas, pero tals corruptelas, que experimentan axí mateix fins las llenguas vivas, oficials y literarias, en lo tocant á la parla comuna, no mudan en res la essencia de la llengua, y són ni més ni ménos que petites diferencias de accent, maneres especials de pronunciar, diversitat de algunas paraulas, paraulas y res més, capritxosas preferencias en las terminacions ó desinencias dels temps del verb, y continuació de alguns modismes locals, antigament generals en tota la llengua, y circunscrits despres á determinadas comarcas, cosa que proba més riquesa que segregació de idiomas, es á dir, lo mateix que tenen á poca diferencia fins las llenguas vivas, oficials y més cultivadas, pero res que 's dega atribuhir al idioma cult, escrit ó literari, com per exemple, en lo predomini monosilábich, en las formas dels plurals, en las conjugacions de verbs, en sas especials preposicions, adverbis é intergeccions, res que perturbe sa analogia y construcció gramatical, res que acredite contrarietat en los sons y en las inflexions de las lletras, res que probe la no existencia de las sinalefas, sinéresis, metátesis y demás especialitats

características de la llengua, que lo mateix comet parlant l' habitant de Catalunya que 'l de Valencia y Mallorca, res, finalment, que pose en lo cas de no poderse entendre quant parlan los naturals de una regió ab los de sa vehina, pus no passa tota la diversitat que hi puga haver de maneres locals de pronunciar y de alguna que altre paraula, que si no la usa 'l qui la escolta, la endevina, no obstant, per rahó de semblansa ó per natural instint. Anem á donar algunas probas.

Tocant al predomini monosilabich, si 's reuneixen un Catalá, un Mallorquí y un Valenciá, y 's comprometen á dir com se anomenan las parts del cos, que un tercer se vaja senyalant, de segur que tots tres á la volta dirán un mateix mot (y aquí es precís recordar que los monosílabos son los que sufren ménos variació per vocalisarse de un cop:) *cors, pel, pell, cap, front, ull, nas, dent, coll, bras, ma, dit, pit, cor, sanch, os, peu, etc.*

La preposició del ablatiu *ab*, lo Catalá de unas regions y 'l Mallorquí la transformarán en *am*, en altres regions la pronunciarán *an*, y més enllá del Ebro la mudarán en *en*, però 'l poeta ó literat, escribint are y volent usar llenguatge cult, no empleará may cap de las tres últimas transformacions vulgars, sino que escriurá *ab*, per ser la verdadera y genuina preposició catalana que 's troba en los escrits y documents de tots temps, existents en qualsevol de las tres comarcas, estats ó regions.

Qui diu de aquesta preposició pót dir, per exemple, del verb: pronunciará vulgarment lo Barceloní *veura*, y 'l Urgellés *veure*, y 'l Mallorquí *voure*, y 'l Valenciá *vore*, mes tothom coneixerá que aquestas tres diversitats equivalen á *véurer*, y de aquesta manera y nó de altre la escriurá lo literat que, si no té estudi, tinga al menys instint gramatical.

La mera diversitat de algunas paraulas, ja havém dit que no era prou argument: que 'l Barceloní diga *estel* de la *grua*, que *grua* digan en altres territoris de tota classe de estels, que á Tarragona la anomenen *miloca*, y així no

sia coneguda en cap altre lloch del Camp, fins que al arribar á Valencia se sent dir *milotxa*; que dins del mateix territori de Catalunya se usen, en diverses localitats, com sinónims, *tinell*, *escudeller*, *lexa* ó *pla*, y que en un punt digan *mongetas* y en altres *fasols*, y que s' observe sumament variada la terminació de la tercera persona del subjunctiu al passarse de una comarca á altre, *vingue*, *vinga*, *viugui*, *vinguia* y fins *vingo*, res prova aixó sino la conseqüència del descuyt obligat per la imposició de una altre llengua oficial, descuyt á que no hauria arribat si hagués continuat vivint oficialment la llengua catalana, mes ni 'ls descuyts ni 'ls vulgarismes podran transformar may la essencia y 'l caràcter de ella, ni podran esborrar los monuments de sa vida anterior, ni podran impedir que literariament se torne á mostrar unida y homogénea en nostres temps, á menys que, per ignorancia de atrevits ó per excludivismes mal entesos, se pretenga escriurer tal com vulgarment se parla y de la manera que 's parla en la casa de cada hú, lo que llavors no tindria més objecte que fomentar galimatias, sens tenir los escrits més caràcter que de capritxosos esbravaments, y ab tal sistema bè podria dirse, sí, que la antiga llengua catalana s' ha dividit nó ja en tres, sino en infinitas, en Ampurdanesa, Barcelonina, Urgellesa, Mallorquina, Menorquina, Ibissenca, Valenciana y Alicantina.

Prement com exemple de paritat, en corroboració de lo que dihem, la llengua Castellana (la qual hauria arribat al mateix descuyt si hagués tingut la desgracia de trobarse subjugada per la Portuguesa ó qualsevol altre), ab tot y ser llengua viva, acadèmica y magníficament cultivada, experimenta encara las diversitats de accents, pronunciació y vocables que la nostra, pus comarcas té en Andalusía ahont la *ll* se transforma en *y* y en que se suprimeix la *d* en lo participi actiu, *yegao* por *llegado*, objectes que en cada comarca se coneixen per un nom diferent, *judías*, *avichuelas*, *aluvias* y *frijoles*, sinónims locals, *açucarillo*, *esponjado*, *bolado* y *panal*, podent recordar, en conclusió,

qui sia gramátich, las útils observacions fetas per Salvá en sa filosófica Gramática, sobre tot quant parla de lo que ell mòlt acertadament ne diu *Madrileñismos*.

No té rahó, donchs, qui confon lo llenguatge corromput y vulgar ab la verdadera llengua.

No té rahó qui desconeix la sintaxis y 'l geni de una llengua, crehent que constituheix una llengua nova lo conjunt de corruptelas y vulgarismes.

No té rahó, per consegüent, qui somnia en ferne de la verdadera llengua catalana tres llengües distintas.

Y no tindrà may rahó qui, per ignorancia ó esperit de exclusivisme, fuig de la lògica, olvida la història, no estudia la gramática y, desobehint la autoritat de sabis filòlechs, proclama l' absurdo de que la llengua catalana no sia una sola y mateixa així en Catalunya com en Mallorca y Valencia.

ANTONI DE BOFARULL.

LA VINYA Y SOS INIMICHS

I

POQUES substancies hi ha de les que l'home destina al us comú y ordinari, que com lo Vi, sian tan estimades dels pobles á qui la Naturalesa favoreix ab sa producció y tant causa d'enveja per á aquelles encontrades á qui 'ls es negat semblant produyt.

Desde les primitives époques, ha sigut lo Vi considerat com factor biológich en lo problema de la nutrició. Testimoni lo mes antich dels, per mi, coneguts, lo proto-historiador Moisés:

Cœpitque Noë, vir agricola, excercere terram, et plantavit vineam.

Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo.

GEN. IX, 20 y 21.

Y mes endevant la meteixa Biblia en l'hermosíssima parábola dels arbres cercantse un rey, diunos:

*Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, et impera nobis.
Quæ respondit eis: Numquid possum deserere vinum
meum quod lætificat Deum et homines, et inter ligna cœ-
tera promoveri?*

JUDIC. IX. 12 y 13.

Alegría de Deu y dels homens es, donchs, nomenat lo Vi, en lo Llibre dels Llibres, y 'ls sobrenoms de: *Bakchos* (home inspirat, mogut de transport frenétich), *Aisymnetes* (senyor), *Bromios* (frissós), *Lyaios* (qui dissipa los ne- guíts), *Psilas* (provehit d' ales), *Saotes* (deslliurador), y altres, dats per los grechs á Dionysos, de qui diu Pin- daros en una de ses mellors odes, que es lo Deu *qui dona 'l goig, qui fa naixer los plaers, qui adjega ios neguits lluny dels homens* probarian encara que no 'ls vingués en ajuda la Paremiologia de totes les llengues, que 'l *xarop de pámpol* com gayament ne diuhen los vulgars Anakreons de *la Terra*, es dignament considerat com lo mellor cor- dial aixís de rebost com d' Oficina.

Tots los metjes, desde Hippokrates, han preconisat com sens igual diaphorétich, per á favorir la transpiració, y ex- cellent tónich en los decandiments morbosos, y sanítos es- tomáquich per á refer lo pahidor y enérgich diurétich, lo Vi moderadament usat. Per ell, en efecte, animat per ses vapors lo tímida se torna audaç; lo taciturne falaguer (*Vinum lætificat cor hominis*) y fins indiscret (*In vino veri- tas*) y lo mes poltró 's veu metamorphoseat en brau y de- cidit y lo mes dolç en varonívol y enterch, y lo curt d' en- giny en clar de cap (*Lo bon vi fa 'l bon llatí*).

Est Deus in nobis agitante calescimus illo.

CATULLUS.

Y aquest devia d' esser lo lema de fins gens sabies de la famosa Roma, quan Horatius Flaccus escrivia:

Narratur et prisci Catonis
Sæpe meo incaluisse virtus.

ODA XV, lib. III.

Fins la célebre Escola Salernitana s' inflecta y pert la sua rigor exageradament allopáthica devant de la ensucrada licor de cep, quan preceptuant contra la embriaguesa cau en lo mes grosser homœopathisme: *Si nocturna tibi noceat potatio vini, hoc ter mane bibas iterum et fuerit medicina.* (Si un got de vi, al vespre, te fassés mal, bèune tres l' un darrera l' altre al dematí, y 't serán remey).

Pero, val mes callar, que continuar enaltint la bondat del such que 'ls enmelats rahims ploran sota la emporprada petja del vinyatayre. Mes bé que tots nosaltres ho han fet Horatius y Vergilius al cantar lo Phalernum, lo Massicum, lo Cécubum, lo Calenum, lo Puccinum, lo Setinum, etc., y caldria saberne mes per á exaltar com es degut la Malvasía de Sitjes, lo Ranci d' Alella, lo del raig del Priorat, l' escumós de Reus y lo Grenatxe de la Costa llevantina, tots y cadascú d' ells sens parió, ni mellor, entre 'ls seus rivals de terres estranjeres, dels quals m' encomanava una meva masovera, que no me 'n refiás jamay, porque, deya, aquells vinots, quan no fan pèdre 'l cap segan les cames.

Y ara aném al cas. La Vinya vinera, (*Vitis vinifera* Linn.) ja sia en forma de Cep, ja en forma de Parra, es una especie pertanyent á la Familia d' *Ampelideæ*, que fundá Kunth. ¿Quí no coneix aquesta planta? Per aço crech inútil lo descriurela.

La Vinya borda, que 'ls antichs designavan ab lo nom de *Labrusca*, creix en les nostres regions, subespontánea ó connaturalisada y coneguda ab los noms vulgars de *Llambrusca*, *Llabrusca*, *Blambrusca*, *Parrissa*, etc. y no difereix de la cultivada mes que per sos pámpols mes petits y mes carregats de borra cotonosa.

La Vinya retallada (*Vitis laciniosa*), coneguda per los noms de *Ciotat*, y de *Parra d' Austria*, sembla sols varietat de la *V. vinifera*. Es de notar la *V. Rumphii*, de Java, que creix en l' Asia menor y en les terres marroquines, y produeix los Rahims de Damasch, ó de Smyrna, grossos com prunes, y dels que n' ixen pances deliciosíssimes.

Es planta, la Vinya, segons tota apariència, originaria de les encontrades que s'extenen del Caucàs á la mar de Oman: Turquía asiática, Persia, *India* (?) cultivada en tota Catalunya, les regions fredes exceptuades, puix no lleva per tot arreu hont la temperatura media es menor que 19°. En los trópichs en cambi 's pert per massa; en ells vegeta rápidamente, es cert, mas lo rahim si panceix abans de madurar.

Inseguint los antichs historiadors, lo jove, bell, y noble fill de Zevs, que 'ls grechs coneixian per Dionysos (Deu de Nysa) fou qui trobá la Vinya en los contorns de esta ciutat de l' Arabia Felic (*). Segons Hyginus, atacat de bojería per malavolença de Hére, marastra sua y muller de Zevs, les doná, com se sol dir, per correr món y aixís se n' aná per l' Orient á Syria y lluytá contra Damascus que s' oposava al cultiu de la Vinya; vencedor de son rival, continuá divagant, travessá 'l Tigris, aixecá un pont damunt del Euphrates y començá á fondar la civilisació de la India. En tan memorable expedició, les nymphes, los rius, y Silenos, son didot, (mirat per Platon com l' imatge d' una profunda sabiesa, abscondida sota un exterior fastigós—y així 'l compara á Sokrates—) formavan ab les tres Gracies son corteig ordinari, augmentat d' innumerables Pans, Faunischs, Satyrs, Curétes, etc., de tots los quals Nonnus (*Dionysiaques*, Lib. III.) s' entreté en darne la nomenclatura. No per totes parts trobá favorable aculliment. Després de la India apareix en Phrygia, y d' allí transportat á Iberia, deixá lo govern d' aquest pays, á Pan (*Pseudo-Plutarchus*), recomanantli l' orgiastica, es dir, los sacrificis y ceremonies qu' en les festes bakchiques devian figurar l' exaltació del Deu del Vi. En fi cada terra y cada edat, ha afegit la seva part en la biografía d' aquesta divinitat. Homéros, l' indica com lo déu que ensenyá als homens á preparar la licor embriadora de la Vinya, d' hont li ve lo renom de *Mainomenos* (em-

(*) Es molt difícil situar be Nysa, ja que 's troban monts de Nysa per totes les localitats hont lo cult dionysiach y lo conreu de la vinya havian penetrat.

briách); y en l' Odysseia (Rapsodia XI, vers 325), senyala la illa de Creta com lo lloch en que era honorat. Sia com sia, y apart de totes les diferencies Bakchos apar sempre en oposició ab Apollôn com deu-naturalesa; es l' emblema de aquella força, d' aquella potencia generatriç qui feconda la Naturalesa y que te per symbol lo vi.

Per alguns, fóu Noé, lo primer que ensenyá lo cultiu de la Vinya als homens y per probarho cércan nombroses identitats entre ell y lo Bakchos grech arribant al extrém de confóndrels en un sol personatge.

Altres hi ha qui atribueixen aquesta primacia al célebre Geryón, lo dels tres caps, suposant que ningú abans d' ell habia conreuat la Vinya, essent Espanya la favorida terra á qui feu semblant present ja que ella li allotjá sa famosa vacada, causa de un dels dotze traballs d' Heraklés.

Y si de la mythica saltem á la vera historia, trobarém que fou Caton qui per primera vegada entre 'ls Romans, escrigué de la Vinya. No parla mes que de vuyt menes de rahims. Columella ja 'n caracteriza cinquanta vuyt. Demokrit, no obstant ne redueix lo nombre. Plinius, ne cita vuytanta especies, y per l' autor de l' Eneida sont innumerables les que hi han ja en lo seu temps:

*Quem qui scire velit, Libyci velit æquoris idem
Discere quam multæ zephyro turbentur arenæ;
Aut ubi navigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Jonii veniant ad littora fluctus.*

VIRG. Georg. II. vers.

De Candolle, en nostre temps, solsament en Paris y en los camps del Luxembourg ne comptá mil quatre centes varietats. En Catalunya no se que ningú haja fet aquest estudi tan detingudament com cal, pero 's pot assegurar que son numerosíssimes y triades les menes cultivades per nostres vinyaters. Per lo que toca al estudi dels rahims d' Andalucia, com á provincia que es germana nostra, notable baix tots conceptes, no 's pot passar per alt el «Ensayo sobre las variedades de la Vid comun que vegetan en Andalucia» per Rojas Clemente, (Madrid 1807). En francés l' obra del Comte Odart es la clássica.

(Seguirá.)

JOHAN MONTSERRAT Y ARCHS.

EXPOSICIÓ DE PINTURAS

Á MADRID

III

A pintura de género ompla la major part de las salas del palau de *Indo* ahont aquest any ha tingut lloch la exposició; citarém sols los principals quadros.

Se distingeix per sa molta veritat un quadro del Sr. Pallarés, titolat: *Sentimiento y sensacion*. Duas jovenetas andalusas ab clavells al cap y mocadors de Manila al coll, están abocadas á una gran finestra que lo sol illumina; la part interior de l' habitació es oscuríssima; los capets de las noyas que s' avansan, son per lo contrari illuminats per un sol magnífich, brillant, axís com tota la paret y una estora rotllada á dalt de la finestra.

La composició té novetat y pocas pretensions; la nota de color no pot esser mes exacta ni mes brillant; lo conjunt es tan agradable y de tan bon gust que conquistá desseguida las simpatías dels visitants.

El guarda canton del Sr Gimenez Aranda, es una figura capás de fer la reputació del seu autor, si ja no la tingués adquirida per moltíssimas obras semblants á la

que 'ns ocupa. Es un *chulo* embolicat ab la capa torera: lo cap tirat enderrera, lo gesto de la boca, en la que hi te un puro, es sumament endevinat. Se pot dir que l' autor ha conseguit ab aquesta figura pintar tota una época.

Es de doldrer que la crítica haja estat tan severa ab los quadros del Sr. Ferrandiz; deixant apart los assuntos, que realment son dignes de censura, las obras son fetas ab la gracia y picaresca intenció que tanta fama han donat al seu autor.

Un d' aquestos quadros representa una dependencia de la plassa de toros; lo terreno está cobert de sellas y estreps bruts de sanch que ja han servit per altres caballs morts en la plassa. Lo empresari á qui arruina aquesta mortandad inesperada, está escabellantse; al fons per entre mig d' una porta 's veu la plassa y en ella lo públich furiós que sembla que crida: «Caballos! Caballos!» Un picador ja surt al *redondel*; un altre cavalca un nou caball; los mossos de la plassa entran en aquell moment y ab gestos enérgichs reclaman al empresari mes caballs. Lo quadro te vida y mohiment; lo colorit es pobre, sense pasta; lo color hi es posat ab una economía may vista, mes lo dibuix es segur, las actituts espontáneas, las espressions del moment son trobadas, y donat l' assunto, la composició no podia esser d' altra manera desenrotllada. Nosaltres creyem que la major part de las censuras que ha sufert lo Sr. Ferrandiz las deu á aquestos assuntos.

Lo Sr. Pellicer ha presentat un quadro que titula: *Llegada á Dizful del Gobernador del Arabistan y del Loristan y del Viceconsul de España.*

En aquest quadro lo Sr. Pellicer pinta la enlluernadora llum del África, y verdaderament la claror que ha donat á sa pintura dona idea d' aquell sol; pero com illumina una munió de figuras vestidas ab telas de colors llam-pants, produeix ab los esbatiments fosquíssims de claror tan directa, una confusió de tal especie que no s' acerta á distingir en aquella barreja de colors una sola figura sencera.

Sens lo catálech no hauriam endevinat per aquest quadro lo distingit pintor de la *Ronda de nit*, ni al admirable dibuixant de la Ilustració Espanyola, un dels artistes que mes honra á Espanya y á nostra terra catalana.

¡A las armas! es un quadret del Sr. Peiró, de composició bonica per la vida y mohiment que tenen totas las figuras; lo dibuix es correcte, lo color fals y poch agradable.

Llorando á su ama; quadro del Sr. Santa Cruz. Alguns lacayos vetllan lo cos de la que fou sa senyora; los uns per matar lo temps jugan á cartas; los altres dormen; un encen la pipa en un dels ciris que hi ha als peus del tumbol. Es quadro de molt efecte y de bonas qualitats.

La leccion de piano y *Uu amargo desengaño* del senyor Brambilla, son dos quadrets sumament petits pero que 'ls fan grans sas qualitats de dibuix y de veritat.

Lo quadro del Sr. Rincon, *El Exorcismo*, es de un colorit riquíssim y brillant fins á la exajeració.

La vuelta del cementerio, del Sr. Alcazar, es un quadro ple de tristesa y poesia.

Lo Sr. Perez Rubio presenta varios quadros notables de color, vejentshi en tots ells l' afany d' imitar á Goya, lo que consegueix moltes vegadas fins en sos defectes.

La esclava, del Sr. Masriera (D. F.), es un quadro de petites dimensions fet ab gran distinció, d' un colorit finíssim y d' efecte encisador.

Una aventura del Quijote, del Sr. Moreno Carbonero, es lo quadro de género mes notable de la exposició. L' asunto representa l' aventura que tingué Don Quijote ab los comedians y es fet ab molt enginy y presentat ab molta gracia y talent; lo color es notabilíssim y l' autor ha conseguit retratar la llum y los seus efectes en las figuras y accessoris, vejentse per tot lo tentador atractiu de la veritat. Lo sol, com de Castella, es brillantíssim, lo terreno herm y cremat retrata l' esterilitat y desolació de la Mancha. Las figuras d' un dibuix segur y nerviós mostran la graciosa energia del tipo espanyol; y en lo tot hi ha una vida y realitat baix tots conceptes admirables.

Lo Sr. León y Escosura que á Paris guanyá molta fama y profit, ha presentat tres quadros de género que mes demostren la seva habilitat d'execució que sentiment artístich. Tots ells semblan pintats ab la punta d'una agulla; lo conjunt es de porcelana, las carns tenen un tó convencional extremat, lo que resulta que mes que obras d'art semblin lo resultat fatigós de llargas horas de treball.

Un quadro del Sr. Lizcano representa *La cogida de un diestro*. Lo fondo es un *tendido* de Plassa de Toros, ple d'animació y vida. En lo grupo principal, ahont se veü lo torero ferit junt ab los que l' aussilian, l' autor no ha sigut felis en la execució dels escorsos; además las figuras no tenen lloch material pera col·locarse. Hi ha, no obstant, gran forsa en lo colorit y en lo relleu y lo tot es perfectament observat.

Un dia de mercado en Cardedeu, del Sr. Amado, es una exacta reproducció de las mes animadas y típicas escenas de Catalunya; aqueix quadro qu' es riquíssim de color te l' atractiu de la veritat que son autor ha sapigut traduhir ab notabilíssima perfecció en figuras y paisatge.

ANTONI VILANOVA.

Madrid Febrer de 1878.

UNA OPINIÓ

SOBRE L' ESTAT DE LA MÚSICA

Á BARCELONA

ERAMENT sensible es la apatia que s' oposa al progrès y engrandimentt del art musical en nostra terra. Indiferents á las apasionadas cuestiones que se discuteixen en nacions mes avansadas y estudiosas, poch ó res nos interessa la marcha que al porvenir destini la sort. En lo teatro, en lo concert, en lo temple la rutina dicta lleys é imposa preceptes. En vá s' ofereixen exemples dignes de imitarse, en vá critichs independents y de conciencia condemnan inveterats abusos, aconsellant necessarias é importants reformas. Barcelona la ciutat de Espanya, filarmónica per excelencia continua cremant incens als idols falsos en lo teatro, desconeix casi las grans concepcions sinfónicas y vocals dels mes grans mestres que han escrit en lo género de concert, y permet encara que en la casa del Senyor s' ezeccutin obras que per son estil molt ne desdiuhen y que lluny de incitar á la pietat y al recolliment, escandalisan per son caracter profá.

En lo teatro, gracias á una porció de circunstancias que 'ns escusem de senyalar, continuem entregats en cos y anima á determinada escola, respectada un dia, pero degenerada y destruida casi, per los mateixos que deurian

ser los fidels guardadors de sas gloriosas tradicions. La respectable memoria de Scarlatti, de Saechini, de Paesello, de Pergolesi, de Cimarosa, de Rossini, de Donizetti y de Bellini, no pot heredarla un Petrella, ó un Ponchieli, ó un Schira per mes que las nostras empresas per rahó comercial axi ho desitjin.

La part inteligent de nostre publich deplora lo estat de la musica en los teatros, protesta ab sos aplausos de sas aficions y tendencias; pero las empresas fan cas omis de la opinió y continuan oferint als aficionats obras gastadísimas per las moltas y moltas vegadas que s' han representat, ó altrás novas mes inferiors en mérit á aquellas.

Italia moderna necesita nutrir lo repertori de sas escenas ab las creacions dels mestres estrangers. *Mignon*, *Hamlet*, *Cinq Mars*, *Lo rey de Lahore*, *Carlos VI* y moltas altres partituras traduhidas al italiá y representadas en los principals teatros de aquella nació en los ultims anys, provan evidentment que convensuts los editors y empresaris de que escepció feta de Verdi y algun altre compositor la musa italiana está en completa decadencia y que es imposible oferir varietat de obras de algun mérit cenyintse á las que produheixen los *maestri*, que apesar de la bona voluntat de certs periodichs titulats irrisoriament artistichs y en realitat prospectes de agencias teatrals no poden sostenirse en lo repertori, ni fer competencia á las dels compositors honra de la época, no queda altre recurs que prescindir de un mal entés patriotisme y presentar obras de verdader mérit dels compositors alemanys y francesos.

Hora es de que á Barcelona 's demostri major activitat y desitj de progres. Lo exit que han merescut cuantas obras se han posat en escena de algun valor y lo despreci ab que han sigut rebudas altrás com *Selvaggia* que resistí una sola representació, apesar de haber estat cantada ab un entusiasme digne de causa millor, demostren clarament que nostre públich recompensaria los esforços que per complaure'l se fessin.

Segurs estem de que si una empresa intel·ligent, inspirada en be del art se decidia á presentar alguna de las grans creacions que Barcelona en general sols coneix de nom, los aficionats que se retrauen per falta de novetat en los espectacles, acudirian entusiastas al teatro indemnizant de sobras los sacrificis y gastos que aquella hagués fet.

Tan ó mes necessari es l' impuls que á Barcelona deuria donarse al cultiu de música de saló ó de concert que al de la dramática ó teatral. La major part de capitals de alguna importancia á Fransa, Bèlgica, Alemanya y fins á la mateixa Italia tenen societats de quarteto y de concerts formadas per los mes eminents profesors. Aquellas triadas orquestas eczeccutan las grans composicions instrumentals dels clásichs y dels autors mes inspirats de totas las épocas. Compositors que avuy son la admiració del mon dehuen lo fonament de son nom y de sa fama á haberse educat y perfeccionat escribint obras sinfónicas.

Lo célebre director de orquesta dels concerts populars de París, Mr. Padeloup diu en la esposició que fa pochos mesos dirigí al congrés de diputats de la vehina república, demanant una subvenció que se li ha concedit per lo sosteniment de aquellas utils funcions, que Gounod, Bizet, Saint-Saens, Guiraud, Massenet y molts altres compositors orgull legitim de la moderna Fransa, conquistaren en los concerts populars sos primers llores.

Tots sabem las grans dificultats que s' oposan á que un principiant logri la eczeccució de una de sas composicions, sobre tot si aquella deu tenir lloch en lo teatro per perteneixer al género dramátich. Las empresas desconfiadas regularment se resisteixen á admetre óperas de autors compatricis per temor de perdre lo temps y de perjudicar sos interesos. Si la empresa consent en posar una de aqueixas obras en escena, son los artistas los que 's negan alegant molts vegadas motius falsos, y sols ab forsa es-

traordinaria de voluntad y ab grans sacrificis per part del compositor, passant per humiliacions sens fí y consentint á totas las exigencias per absurdas que las consideri, alguna rara vegada se representan sense cap aparato y ensajadas com Deu vol alguna de sas obras.

Una societat de concerts fora de gran utilitat pera nostres joves compositors. En lo repertori selecte dels grans mestres, en las colosals sinfonías de Beethoven, en las puras de Haydn, en las inspiradas de Mozart y en las brillants de Weber y Mendelsohn, robustiría sos coneixements aquell á qui sa vocació destinés un lloch distingit en la difícil carrera musical. Trovaria en Schubert, los secrets de la melodia, en Bach, los procediments de la mes rica armonisació y Berlioz, Meyerbeer y Wagner li descobririan lo tresor de efectes que ofereixen los timbres dels diferents instruments de la orquesta, combinats ab coneixement de sos infinits recursos.

Las casi invencibles dificultats que la representació de una *ópera* ofereix desapareixerian per qui logrés ferse un nom en lo género sinfonich, y lo públich recordant lo exit que lo autor hagués obtingut en lo concert confirmaria entusiasta son fallo en lo teatro.

Es opinió general y equivocada en concepte nostre, la de que un compositor sinfonich de talent es raras vegadas bon compositor dramátich. Envejas certas personalitats de la voga que alcansan en nostre época las obras dels compositors francesos y alemanys, propagan aquella teoria que resulta falsa ab la sola enumeració de las *óperas* dels autors que mes se han distingit en lo género instrumental. Citarem las principals en prova de la exactitud de nostras afirmacions. *D. Giovanni* y *La flauta mágica* de Mozart, *Fidelio* de Beethoven, *Freischütz* y *Oberon* de Weber, totas las obras de Meyerbeer, *Faust* de Gounod, *Lo rey de Lahore* de Massenet, *Carmen* de Bizet, *Lohengrin* de Wagner.

Las obras citadas han recorregut triunfalment lo mon artistich, de son mérit es ociós parlarne, sos autors logra-

ren en lo género teatral sostenir sino aumentar la reputació conquistada en lo sinfonich instrumental aventatjant de moltes lleguas als que concretantse á una especialitat volgueren monopolisarla inventant distincions que may han existit per lo verdader geni que abraça tots los géneros sens decaure may.

Convenient fora que del temple 's desterresin certas composicions que molt sovint per desgracia s' hi fan sentir. La época reclama propietat y ben poca 'n demostran algunas elucubracions acançanadas ó marcadament profanas que en la casa del Senyor se cantan y 's tocan.

Lo repertori religiós antich y modern presenta modelos molt dignes de imitació. Bach, Handel, Mendelsohn, Cherubini, Mozart, Beethoven, Jomelli, Palestrina, Gounod y altres compositors de totas las épocas han enriquit ab composicions sublimes per son misticisme é inspiració lo género religiós, y en ellas pot aprendre lo compositor de música de iglesia lo caracter que deu imprimir á sas obras si vol mereixe lo respecte de que de cor s' interessa por lo progres del art.

Barcelona conta ab elements suficients per ocupar digne lloch entre las ciutats hont se presta cult major á la música. Mestres reputats, respectables é inteligents professors desitjan las necessarias reformas y la definitiva extirpació de tot abus y de tota rutina. Una cosa falta pera realisar l' ideal de tots y es la unió entre elements que disseminats poch ó res poden fer en pro de la bona causa. Es de absoluta necessitat la creació de un centro hont se discuteixin totas las opinions, hont se depurin totas las teorías, hont se propaguin en fí totas ideas que pugan contribuir al llustre y esplendor del art.

Mentres aqueix centro no existeixi, aislats los musichs poch lograrán resultats tan necessaris, y l' art musical barceloní refractari á tot progres será per llarga fetxa encara árbitre absolut que imposará lleys condemnadas per la rahó y lo sá criteri.

JOSEPH RODOREDA.

SA POBILA DEL VEGUÉR.

RECOLSADA á sa finestra
De son elevat castell
Contempla arenosa plaja
Sa pobila del Veguér.

¡Valguem Deu! que s' es desfeta!
Cualsevol qui ara la ves,
Se creuria veure un lliu
Mossegat per una serp.

¿Quin pesar son cor roega?
¿No 'm diriau que s' han fet
Aquellas colors tan sanas
Aquell aire tan xelest?

Sa frescura de sas rosas,
Sa blancura de sa llet,
En sa galta eran enveja
De jarmins y de clavells.

Sos ulls negres resplandian,
No fa 'ncara massa temps,
Com s' estel hermós de s' auba
En mitj d' un cel transparent.

Sas seuas miradas eran
Espiras d' est foch ardent
Que 'n son pit encara cova,

Y encara viu se manten.

¡Valguem Deu! qu' está d' alisa!
Just ni 'n pren com un ramell
D' hermosas flors qu' olvidadas
S' esfuyan dins un pitxer.

D' antich tronch antiga branca
N' es son pare, que ja vell
Dels barons de gran paratge
Se contava entre 'ls primers.

Per sas terras y sas vilas,
Sas meynadas y sirvents,
Per los grans fets de sos avis,
Y mes per sos propis fets.

Molt estima sa pobila,
Perque sab que 's un joyell
De tant de preu qu' honoraria
Un collar de fill de rey.

Y ella, que es tant falaguera
Ella l' estima també;
Pero en el mon heyá un jove
A qui encara estima mes.

Un jove, qu' en sa infantesa
Estimava per parent,
Y després d' amor sa flama
En son cor tendre encengué.

Ab sas dolsas esperansas
De s' amor mes pur y honest,
Ella estava tot goijosa,
Ell no estava satisfet.

Dins son pit se atropellavan
Es bategs d' un cor inquiet
Que somiava una corona
De sanguinosos llorers.

Result á posar en obra
Es generos pensament,
Qu' aufegar s' amor voldria
Y es desitj de gloria encen,

Es bell jove s' hi presenta
Cubert son front ab capell
De ferro, guarnit de plomas,
Com un crestay de lluent,

Vestit de rica armadura,
Y penjada del cinyell
Espasa de puny de plata,

Y fulla del millor cer.

Un jonoll á terra posa
Y li diu: «aquest anell
Te confirma sa promesa
De que som y serè teu.
M' en vaig, hermosa, á combatre
Al sarrahí, qu' insolent
En son poder te 'l sepulcre
De Jesús, Deu vertader.

S' honor y sa fé m' obligan:
La creu santa es mon sagell,
Y en mon bras y en ma senyera,
Y en mon cor gravat el teng.

M' en vaig allá, Deu m' hi crida;
Escolta mon jurament:
Es dia en que se cumplesca
Lo terç any aquí seré.»

Y ella sols pogué respondre
Aufegant un trist gemeg:
«Es dia en que se cumplesca
Lo terç any... aquí t' esper.»

Sa ma li besa tan blanca
Y tan freda com la neu:
Ardit á cavall s' en puja
Sens posar peu á s' estrep.

Y parteix per Terra Santa
Ab sos patjes y escuders,
Ben cregut de que seria
En tornar son pler complet.

¡Ay! pareix que may s' acaban!
Tres anys, no 's termini breu
Per sa pobila que anyora
De son cor l' idol ausent.

Passan dias y semmanas,
Passa un mes y un altre mes,
Passa un any, ni en sab cap nova,
Ni es vingut cap missatger.

Altre y altre any també passen;
Pero no passa un moment
En que perda s' esperansa,
O pensant no estiga amb ell.

Recolsada á sa finestra,
Cuant es sol se va ponent,
Contempla sas onas blavas,

Y descubreix un vaxell.

Poch després una barqueta

Veü qu' á sa plaja s' en vé,

Y un cavaller salta á terra,

Y á cavall s' en puja llest.

¡Quins batuts es cor li dona!

Ella no sab lo que sent:

Com que á sa seua esperansa

S'hi mescli un recel funest!

Es cavaller solitari

Cubert va d' ample mantell,

Que per sa forma y blancura

Li assembla d' estranya gent.

Negretja sa cervellera

Y es del tot negre es plomell,

Que pareix fet de sas alas

D' afamagat esparver.

Clavada li te sa vista,

El veü que s' en ve correns,

Que aixeca niguls d' arena,

Que d' un salt passa un torrent.

Devant ell fugen y jiscan

Esbarts de porugs aucells,

Y li assembla que derrera

Bramula furiós es vent:

Que 'ls abres son cap doblegan,

Qu' el cel s' enfosqueix mes prest,

Que de foch surten espiras

De sas pedras d' es coster.

El veü que passa y traspassa

Entre matas y ravells;

S' acosta y arriba y entra

Per sa porta d' es castell.

Ella li surt al encuantré,

El veü de prop... ¡Jesús meu!

Crida, y tot d'una ja freda

Cau dins es brassos d' aquell.

Ossos rónechs son es brassos,

Aquella cara ulls no té,

Y es sa dalla de la Mort

S' espasa del cavaller.

TOMÁS AGUILÓ.

Palma de Mallorca.

CIENCIA Y ART

LA Ciencia y l' Art dos filias son bessonas
Nascudas, en un jorn, de Deu potent:
¡Ay d' ellas, si tant sols per un moment
L' orgull las divideix! ¡ Pobres minyonas!

La sola Ciencia fa de las personas
Verdaders papagalls d' enteniment:
L' Art sola, pert lo nort del sentiment,
Fent dels artistas veritables monas.

Mil llenguas, mil parers mostra la Ciencia,
Que sols auna 'l sentiment del Art;
Com sa forma tè l' Art, que ab paciència
L' enteniment explica, part per part.

Y puig las dos son flors d' un sol rebrot,
¡ Companys, creyeume, cultivémho tot!

JOSEPH DE LETAMENDI.

Barcelona 3 de Maig de 1868.

À TYNDARIS

(ODA XVII DEL LLIB. I. D' HORACI)

Velox amenum sæpe Lucretilem.

SOVINT corrents al Lucretili ameno,
Sdel Liceu s' en vé Faune, y á mas cabras
de la xardor defensa
y 'ls vents que duhen pluja.

Llavors, sens por, del bòch pudent las donas
pèl bosch s' escampan, y 'ls ocults arbosos
y farigola cercan.

Ni á las serps verdas fugen
sos cabridets ni al llop des que ressona
lo dols fluviol del Deu, oh ma Tyndaris,
pels valls y rocas llisas
del planejant mont Ustich.

Los Deus me protegeixen: Ells acceptan
ma pietat y mos cántichs. La abundancia
aquí 't darà ab benigne
corn sa opulencia rústica.

Aquí, á un recó de vall, prenent la fresca,
ab la lira de Teos, de Penélope
dirás, y Circe falsa,
l' amor que á un mateix duyan.

Sota l' ombreta omplenarás la copa
de Lesbos innocent, sens por que Baco
ab Mart la guerra exciten,
ni que ab sas mans goludas

Cyro atente, insolent, á ta fleblesa
esqueixant la corona ab que engarlandas
tos cabells, ni ta closa
y recatada túnica.

(Traducció per J. SARDÁ.)

PLANYS

MIREUS que ben adormit
Mestá 'l fillet de mon cor!...
deixém, deixém que descansi
ja que l' acotxa 'l repós.

Ha tossit tota la vetlla
sense parar un segon...
cada cop qu' estossejava
Mare de Dèu ¡quín dolor!

¡Si n' he passat d' amargura!
¡si n' he ditas d' oracions
á la Verge Inmaculada
y á Jesús nostre Senyor!...

Peró ¡pobret!... com no 'l deixa
lo panteix... tinch un temor...
¡sembla un ángel! sa carona
es un ramellet de flors.

Mireus, ¡mireus com somriu
y com agafa 'l llansol!
¡quina maneta més mona!...
¡ni la neu té més blancó!

.....
.....

Vehinas, bonas vehinas
cuidéulo bé sobretot,
qu' es lo fill de mas entranyas,
qu' es un bossí de mon cor.

Diguéu al metje quan vinga,
qu' es ell mon capdalt tresor,
qu' es ma única esperansa,
tot lo qu' estimo en lo mon.

Si per cas vos ho pregunta,
diréu que no 'l cuido jo;
que com trevallo en la fàbrica
tinch l' esquella per senyor.

Per Dèu vos ho recomano!
que si 'm faltés mon amor,
fora tant gran ma anyoransa
que 'm mataria 'l doló'.

Que aixís com á las floretas
mata 'l vent de la tardor,
son últim suspir vent fora
que 'm portaria la mort,

ARTUR GALLARD.

TEATRE CATALÁ

ERRERAMENT y ab un éczit notable y sobre tot disputat, va esser estrenada en lo teatre catalá una obra dramática del jove mestre en gay saber D. Francesch Ubach y Vinyeta, intitolada *La má freda*.

L' obra es d' aquelles que no poden passar desapercbudes y d' un modo, diguémne indiferent, per l' escena; porta 'l segell de la valentía en tota ella, del desíg d' avençament en lo conreu de determinada escola literaria y quan menos, y pot ser d' aixó s' en ha refiat un bon xich massa l' autor, s' hi veu un coneixement del teatre tant per la representació com pe 'l domini de la forma d' execució en l' autor, que fins als enemichs de l' obra 'ls fa exclamar: «quina llástima que l' autor haja empleat ses forces en aquest argument.»

Y es precís dirho, si tara alguna se veu en *La má freda* es en la elecció del assumpto per part del autor. Tant pot ser tildat de massa atrevit en determinadas parts de son desarrollo, com de massa débil, fent d' un magnífich incident d' un drama de grans proporcions l' objecte primordial de una obra.

A pendre consell nostre l' autor de *La má freda*, avans de posarse á realisar son pensament y concepció dramática, pot ser s' hauria repensat y ab fortes discussions haguera 's decidit per la contraria; perquè encara que ab les teoríes modernes dramátiques no 'ns h'í avanim gayre y ab aixó d' escola realista, ab l' acepció que avuy se l' hi dona, de cap manera hi podem fer lliga, porque tenim entés que realistes ho han estades sempre totes les obres mestres de l' art, sense necessitat d' anomenarsen y simplement porque eran verdaderes obres d' art; dihem donchs, que ab tot y nostres idees, hauriam trobades rahons de prou forsa en la conveniencia de la dramática en general, especialment en l' estat del teatre públich y civilisació

actuals, que haurien decantat al Sr. Ubach y quan menos l' haurien posat en dupte sobre la forsa de sa intenció.

Ara, si era aquesta simplement traure la forma dramática del carril en que anava aconvoyada; si era pera fer veure al públich que 's lo-grava, que 's debia lograr en lo teatre, lo meteix resultat, mellor en-cara que 'l obtingut en cent obres, sense emplear les amanerades elu-cubracions líriques, per medi de la justa expressió, per medi de la con-cisió, fins parquetat en la frase; si era per fer notar que ab la pintura espresiva dels sentiments y passions del cor humá, que ab la artística manifestació dels caràcters, un autor dramátich podia conmourer als oyents sense necessitat de recorrer á les plástiques ajudes del de-corat y escenografía; á les hores es precís dir que l' autor de *La má freda* ha fet un bon servey al Teatre Catalá donant ajuda ab ses moltes forces als qui, grat sia á Deu, manifestan sincers desitjos d' estendrer en nostra escena tan sans y artístichs principis.

Y aquí podria's fernos notar una especie de desinencia en la nos-tra opinió respecte de *La má freda*, puig que per un cantó l' hi re-treyém una determinada tendencia respecte á lo que avuy se diu realisme, y per altra part fem notar una justíssima mesura, en lo que creyém nosaltres sanitat de principis literaris; y aixó precisa-ment nos succeheix perquè en l'obra s' hi notan dues tendencies, una que domina en lo fons seu ó idea generadora y l' altre que impera en la forma d' expressió; y l' una y l' altre 's precís dirho, son en-contrades ó divergents.

Tota la forsa d' impulsió que 's distingeix en lo fons de *La má freda* encaminant á l' art cap á vies noves, desapareix en la execució que es la més clásica y fins académica que demanarse pugua; per un cantó s' arriba fins al cayre de la conveniencia dramática y ab un pas á punt d' atravessarla; per altre les formes y retgles dictades pe 'ls retórichs son ateses y respectades fins al extrem de que l' obra per certs punts de vista es un modelo d' estructura; y no 's pensi ningú que ho retregám com á defecte, perquè qui sab si en aixó 'l senyor Ubach ha seguit los consells de Goethe quan recomena per la poesia, lo romanticisme en lo fons, lo clasicisme en la forma; no mes ho fem constar perquè 's note 'l dualisme de principis que en l' obra impera y la justesa de les rahons nostres dictades per separat al principi d' aquest article.

Y entrant ja de ple á la crítica de l' obra tal com es en sí, debém confesar que á no trobarhi una especie d' estirament en la exposició, que á no haber tingut necessitat l' autor de dos actes per la prepa-ració del terç; que á haber pogut condensar en un los primer y segon actes, l' obra seria á l' entendre nostre, y deixantnos ja de tendencies, perfecte á tota perfecció.

Lo primer acte, per sí sol, val un aplauso y ferm, prou ho sabém; lo segon acte es un desarrollo de caràcters y passions fet ab una

maestría que enamora; pero succeheix que de tot aixó se 'n adona 'l públich una vegada ha vist lo terç acte; que de moment no reb aquella artística impresió dramática que deu alabarse en obres poétiques d' aquest género, y que nota que l' acció se deslliga y passa pe 'l davant seu tranquila y sossegada: y com no pot tenir presentiment de la catástrofe final, bescanta de monótona una obra que á les derreries lo fa aixecar del seti conmogut.

Aquí hi ha hagut intenció per part del autor; aquest modo de fer no es pas inconscient, y 'ns ho demostran una á una les escenes magnífiques de que 'ls actes están enjoyades, ara per dibuixarnos la fermesa d' una passió, ara per descriurens en variadíssims aspectes, los cayres dramátichs d' un carácter; y per aixó 'ns plau més criticar una cosa filla de la convicció que no pas la resultant d' una casualitat.

Al entendre nostre, ab aquest obrar, lo Sr. Ubach no ha lograt los seus desitjos; puig si bé creix l' interés cada acte, passa la pendent del primer al segon d' un modo tant suau que 'l públich arriba á descoratjarse y temer, y 's necessita tota una forsa dramática de primer ordre, per redressarse altiu en lo terç acte, encalentir lo públich refredat y lograr, entussiasta y unánim, un éczit al final de la obra.

Y 'l terç acte s' ho mereix; tot lo treball de elaboració dels actes anteriors, tot lo que semblava senzill en cada una de les escenes d' exposició y desarrollo, tot lo que arriba fins á passar com á desapercbut; se veu, se recorda, se sent palpitant novament en l' escena, y ningú troba torçat lo desenllas, tot y cambiar lo género tant radicalment, de la comedia á la tragedia, y tot y passar esta entre personatjes que en veritat no tenen gota dels plechs esculturals dels personatjes trágichs; aixó es un triumpfo del que pot envaneixers lo Sr. Ubach, y de tot lo cor lo felicitem.

La mateixa dificultat sembla que dona forses al autor, y 'l públich se sent atret, sens darsen compte fins á la resolució d' un problema que tenint totes les condicions dramátiques, es una llástima que sia tant individual, tant particular, perque no pot despertar á compliment y ab magnitud aquell poétich interés dramátich que es fill sempre dels casos universals y may dels concrets y particulars.

Aquest particularisme fa que alguns no admetin certs detalls de l' obra, que han sigut en diferent manifestació aplaudits en obres immortals; y aixís veyém que 'l final del segon acte fa venir com un fret moral (si se 'ns permet la frase), quant en obres del teatre antich castellá y del romántich francés se 'n han aplaudits de bessones en sa manifestació exterior y aixó no es més que lo particularisme del argument.

Ara respecte á la estructura de la forma no més trobém que mots de alabansa; tot lo primer acte y en especial les escenes d' en

Simó y la Tuyes, son modelo; lo segon acte es acabat, si bé fins en lo llenguatge s' hi veu inferioritat respecte del anterior. Del terç tot n' es bo, l' escena d' en Simó comptant indiferent y com per referencia sa malifeta; la d' ell ab sa víctima; lo monolech d' aquesta y les rapidíssimes y altament dramátiques del final, quedarán sempre com modelo en lo Teatre Catalá.

Respecte dels personatjes no n' hi ha ni un en tota la obra que flaqueje may; sobresortint emperó lo protagonista, que es arrancat del natural, conservant tota la veritat del art; la Tuyes, qual desarrollo de passions es d' una intenció dramática altíssima y 'l del *Vingut*, son marit, que com á treball de cisell y veritat pot ser es lo mellor de tota la obra.

La execució hi ha hagut dies que ha estat acabada, altres no tant, no sabém si per anar refiats los actors; emperó la Sra. Abella ha obtingut un senyalat triumfo y ha pres lo títol de primera dama del teatre nostre; lo Sr. Soler y 'l Sr. Fontova molt bé, y en especial al últim debém darli un aplauso per sa habilitat en la direcció de la escena.

R.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

COMPOSICIONS REBUDAS EN SECRETARIA

FINS AL 30 DE MARS

29. Adeu á la Patria. *Sempre mes t' anyoraré.*—30. La mort de Cícero. *Moriar, inquit, in patria sæpe servate.*—31. A Perelada.—32. Lo ram d' olivera. *¿Encare no hi ha prou de tantas lluytas,—de tanta malvestat y picoreya?* V. BALAGUER.—33. Un recort. *Llavors era jo un àngel de innocencia—y ara... no se 'l que so.* CAMPRODON.—34. Lo firatayre. *¡Trieu!*—35. A Catalunya en la jornada del Bruch. *Salve.*—36. Eva y María. *Lux.*—37. L' Horfaneta. *¡Que trista es la soletat del cor!*—38. Lo ram. *Flors del cor.*—39. Cant de Sulamith. *Amor.*—40. Com totas.—41. La Vida-Amor. *El cielo es solo alma mia—de los àngeles mansion.* ZORRILLA.—42. Roma. *Panem Circentes Veneris.*—43. Del Agost al Nohembre. *Quis post vina, gravem, militiam aut pauperiem crepat? etc.* HORACI ODA XVI LIB. I.—44. Criseida. *Vora voreta 'l riu—jo hi tinch d' amors un niu—y 'l sol hi toca.* J. VERDAGUER.—45. Judith. ***—46. Cansó del treball. *Sursum corda.*—47. Atila. *Llamp.*—48. Corel-la. *Jo del cor meu ne canto 'ls goitxs y las tristesas.*—49. Complanta de Job.—50. La marinera. *¡Prop del mar!*—51. Corona á la Puríssima. *Loa.*—52. La Balada de la Flor. *Allí, ab ma dolsa Amor—abella sobre flor—gosa que gosa.*—53. Lo senyor de Tarragona. *Dies iræ.*—54. A Catalunya. *Tothom coneix ta grandesa.*—55. A una nina. *Cuentos d' excellent moral, etc.*—56. A l' industriosa Catalunya. *Trevall.*—57. Lo Canal d' Urgell. *L' Urgell es lo graner d' Espanya.*—58. La filla del rey En Pere. *No l' hagués conegut may.*—59. Deu. *Loin des yeux prés du cœur.*—60. Cansó del Trevall. *Trevall ab ansia—gloria pot dar.*—61. Plant d' amor. *Fugi! La reveuré? Qui ho sab!*—62. La esmena del amor. *Lluisa la Valliere.*—63. N' Armengol de Gerp. *Sagrament de venjansa.*—64. A las ruines de la torre Gironella. *Los recuerdos de la Patria son los recuerdos de sus hijos.*—65. Lo dissapte. *Auba nova.*—66. Mestre Pau. 1713.—67. Flors de Cementiri. *Planys y recorts.*—68. Lo Cavall del Conceller.—69. Lo vel de randa. *La Reyna s' es maridada, etc.*—70.—En lo desterro. *A vos cridam en*

aquesta vall de llàgrimas.—71. Lo vals.—72. La corona. *Rey y mártir*.—73. La cançó del treball, *Del treball surt lo descans*. ADAGI POPULAR.—74. ¡Morta esperansa! ¿May mes?... ¡oh no!...—75. Intimas. *Apres Dieu mon fils*. L. V.—76. Spleen. *Tout pour un seul instant de croyances ou d' ivrese!* F. COPPÉ.—77. La filla del Xech. *E ab lo drap sangnant tapárenli los uyls*.—78. Lo galiot. *Volverán las oscuras golondrinas*.—79. La colcada real. *Colca, colca, cavaller, etc.*—80. La neçia. *Epístola moral*.—81. La Mort. *Morituri te salutant*.—82. Ego. *No 'm busques en cap personificació de la faula per que no hi só; jutjam per sensació en tot lo llibre*.—83. La Llegendenda de la Patria. *Si quid mea carmina possunt,...*—84. L'armonía. *Plany etern*.—85. María de Macdala. *Deo cara*.—86. Epístola. *¡Oh si nos fuera dado del sepulcro—penetrar los arcanos!... etc.* MARTINEZ DE LA ROSA.—87. Recorts del any vuyt. *Parlez nous de lui grand' mère;—parlez nous de lui*. BÉRANGER.—88. Semblansas. *Cosás veredes el Cid. etc.*—89. La filla de Jephté. *Dissort*.—90. Lo grá de sorra. *Orgull*.—91. Lo passador. *Llegenda avinyonesa*.—92. Era 'l vent. *Volubilitat*.—93. Planys. *Bienheureux ceux qui pleurent qu' ils auront le ciel*. LAMARTINE.—94. Primavera. *Multa renascentur*.—95. La cansó de la mare. *Bressant*.—96. Empurias. *Vanitas*.—97. La veu de la esperansa. *Max Isenthal*.—98. L' enamorat. *Ce n' est pas son amour qu' il aime lui: c' est vous!* M. RATTAZZI.—99. Vi y amor. *Anacreóntica*.—100. La sang de Wifredo. *Bon fill de patria*.—101. Cansó d' estiu. *Lou soulèu me fa cantá*.—102. Tres fets (Prosa). *Aplechs d' episodis catalans del segle actual, etc.*—103. Lo cant del Voltor. *...y remontado por la region suprema el vuelo aleja* ***—104. Las campanas del monastir. *Fides-Patria*.—105. Teatre catalá (Prosa). *Val mes parlar clar*.—106. Al Canal d' Urgell. *Es obra catalana*.—107. La cansó del treball. *Arbre es lo treball que bons fruyts dona*.—108. Ma patria. *Es la que Deu ja fixá*.—109. Al jovent catalanista. *So dels teus*.—110. Maror y calma. *Fides*.—111. Cor de roca y cap de seny. *¡Oh temples nostres!*—112. La mort d' un home. *Apelando á la conciencia tambien se propaga la fé* ***—113. La defensa de Girona. *¡Amor patri!*—114. La cansó del treball. *Metamorfosis*.—115. La Justicia y la Misericordia. *Perdó*.—116. La diada del Roser. *Una mortal languidez oculta en su seno, etc.* L. OZEROF.—117. La masía de 'ls dolors. *La caritat es del cel lo mes sacrossant arcangel*, F. SOLER.—118. La Cansó d' En Vilardell. *En la que fidelment se fa la narració de la espasa, etc.*—119. A la Patria en la lluyta dels seus fills. *¡Pobre vellet!*—120. Serps del cor. *Válgam Deu val*.—121. *Impulsus, eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me*. SALM. 117 v. 13.—122. La Pagesa. Novela de costums. *Oh bel' alma innamoratta!*

Lo que 's fa públich per coneixement dels interessats.—P. A. del C.—ANGEL GUIMERÁ, secretari.

NOVAS

B aquest número repartim una copia del inspirat cuadro de D. Francisco Masriera, *La Esclava*, que ha sigut premiat en la última exposició de Madrid y del qual ha fet tant justos elogis la premsa espanyola.

Tenim la major satisfacció en anunciar qu' hem rebut y que repartirém en lo pròxim número una copia de *La Verge Mare* de Samsó.

La reproducció que desde Madrid nos ha enviat son autor es magnífica.

Tenim molt avansada la impressió del LLIBRE D' OR *de la moderna poesia catalana*. La falta de paper adequat nos ha entretingut un xich la impressió. Vensudas avuy totas las dificultats, creyém poderlo repartir dintre 'l mes entrant.

Considerém de suma utilitat pera tots los qui 's dedican á la carrera del foro, 'l *Tratado completo de derecho romano en cuadros sinópticos*, que ha comensat á publicar en aquesta capital lo distingit doctor en dret D. Manel de Bofarull y de Palau. No tant solsa-ment mereix recomanació especial per ser la primera que en aquesta forma 's publica á Espanya, sino porque l' autor, per los quadros que tenim á la vista y que abrassan los xxv primers títols de la Institula de Justiniá, la qual ha pres guia, ha sabut eixir ayrós de las múltiples dificultats que oferia una agrupació sistemática, duta á la última espressió en lo quadro sinóptich, de las lleys romanas, escampadas en una munió de compilacions que no pecan de metódicas. y vestidas en las fonts originals de formas casuísticas que dificultan sa reducció á principis generals, y sa consegüent enunciació en lo llenguatge més científich, de la jurisprudencia moderna.

La obra 's publicarà per entregas *in folio* de vuyt quadros sinóptichs cada una, á 4 rals á Barcelona, 5 en lo restant d' Espanya y 6 fora d' ella. A Barcelona se suscriu en las llibrerías de Verdaguer, Mayol y Manero, y á casa del autor, Jupí 12, 1.er

Hem tingut ocasió de veure una obreta catalana titolada: *Estética infantil* que s' ha estampat darrerament en aquesta ciutat. Está

escrita en *pareados*, y conté una série de petits tractats referents á la historia y teoría del art en sas diferentas manifestacions, exposats en una forma breu y senzilla. Encar que no porta nom de autor, s' atribueix á una persona molt coneguda per sa competencia en los estúdis artístichs, qui n' ha fet estampar particularment un curt número de exemplars que no s' han posat á la venda.

Lo dissapte 23 del corrent se celebrá á l' Ateneo Barcelonés la segona vetllada que ha donat la Secció de Literatura. Lo Sr. Riera y Bertran l' omplí casi tota donant á coneixer tres capítols de sa novela inédita: *Historia d' un pobre ciutadá*, en los quals la distingida concurrència aplaudí la tendra naturalitat y la puresa d' estil que distingeixen las produccions del autor de l' *Historia d' un pagés*. També fou molt ben rebuda una poesia *A la paz* del Sr. Riquelme ab qual lectura termená la sessió.

En la última reunió celebrada per la *Associació catalanista d' excursions científicas*, se llegiren un treball del Sr. Auléstia y Pijoan sobre una visita als pobles de Sta. Ignés de Malanyanes y castell de la Roca; y altre del Sr. Soriano describint los preciosos mosaichs trobats á Tarragona per lo Sr. Rius.

La propia Associació ha verificat una excursió á Sant Llorens del Munt recullintne interessants noticias y trayentne bellas heliografias pera l' *Album pintoresch de Catalunya*, próxim á publicarse.

S' ha estrenat al Ateneo de Tarragona la pessa en un acte, original de D. Ramon Roig, *Un pis per llogar*.

També ha sortit á Vich una obra de D. Ramon Font y Miquel Pre., titulada: *Los protestants en nostres mercats*.

Lo dilluns, 18 de Mars, tingué lloch en l' *Academia de Ciencias naturals y Arts* la recepció com á soci, del distingit compositor y erudit crítich musical en Joseph Rodoreda y Santigós: l' acte fou un ver aconteixement, puig ab ell se doná entrada en aquella ilustrada corporació á un art que fins ara n' havia estat, no atiném perquè, excluida. Després del discurs de presentació, que feu don Joseph O. Mestres y en lo qual enumerá los mérits de son apadrinat, aquest llegí una ressenya tant llarga com interessant de la historia de la ópera desde sos orígens fins al temps present. En eix magnífich treball, escrit ab notable correcció y sensillesa, lo senyor Rodoreda tractá com se mereix, encara que ab certs ressabis de infundada timiditat que 'ns plauria que anessin desapareixent, á la decayguda escola italiana, ensalsant com es degut á Gluck, Beethoven, Mozart, Meyerbeer, Gounod y tots los altres estels lluminosos que han aparegut en lo cel del art diví; y acabá declarantse resoltament partidari de Wagner, quals principis creu ell, y creyém també nosaltres, son la salvació del modern drama musical. Desseguida los senyors Ribera germans, Barba, García, Güell, Puiggener y Baucis, executaren ab notable ajust y colorit un septimino compost pel nou soci per aquella solemnitat. La *Pastoral* ó primer temps, notable baix lo punt de vista del desarrollo y de la composició, no produhí l' efecte que estem segurs produhiria si 's tornés á sentir. La *Oriental*, de una inspiració inmensa y d' afilligranada y suau instrumentació, arrebatá materialment al auditori, que á la conclusió, esclatá en unánims aplausos. Lo *Scherzo*, escrit á l' estil de Beethoven,

es elegantíssim y l' últim temps ó *Marxa*, tal volta un poch massa wagneriá, fou també ab justícia vivament aplaudit. May encareixeriam prou la expontaneïtat de la inspiració y lo mérit artístich del septimino del Sr. Rodoreda, en quí veyém una legítima esperança de Catalunya. Si ell segueix estudiant, com demostra ab sas obras, á genis com Beethoven, Wagner, Gounod y Saint-Saëns, li augurém que la felicitació entussiasta que coralment li dirigím, li haurém de repetir més de quatre y més de sis voltas.

Está preparantse pera l' inauguració de la próxima temporada d' estiu en lo favorescut teatro del Tívoli, la nova sarsuela fantástica y d' espectacle en quatre actes y en vers *Lo relloj del Montseny*. La obra es original dels coneguts poetas D. Narcís Campmany y D. Joan Molas. la música del reputat mestre D. Nicolau Manent y los figurins y decorat completament nou, del distinguit escenógrafo D. Francisco Soler y Rovirosa.

Se 'ns han fet molts elogis d' aquesta obra.

L' Ajuntament de Zaragoza ha encarregat al pintor Sr. Pradilla los retratos de D. Jaume 'l Conquistador y D. Alfons lo Batallador.

Creiem que 'l dijous de la setmana entrant se posará en escena en lo Teatre Catalá un nou drama de D. Joseph Feliu y Codina, en tres actes y en vers y que du per titol *Lo Rabadá*.

D. Frederich Soler está ultimant un poema dramátich ab lo titol de *Judas*. De aquesta nova obra de nostre popular poeta se 'ns ha parlat molt favorablement.

CERTÁMEN CLAVÉ.—ANY II.—*Jurat literari*.—Llista de las composicions rebudas en Secretaria optant als premis oferts per la societat *Euterpe*:

Núm. 1. Ball de rams. *Ara va de bo*.—2. L' Adeu del Mariner. *Esperanza*.—3. La fira d' Olot. *Yo canto como Dios quiere, — Yo canto como las aves*. TRUEBA.—4. Lo molí.—5. Lo riu desert.—6. Los mariners. *De la mar son los guerrers*.—7. Lo casament. *¡Primavera!*—8. La festa de Sant Joan. *Noche magnífica, — Noche sin par; etc*. CLAVÉ.—9. La festa major. *Es la festa més galana — que 's celebra en tot l' entorn*.—10. La nit. *De sol á sol*.—11. Lo bateig. *¡Confits, confits!*—12. Lo cant de las tenebras. *Los concerts matinals donan ilustració á la classe obrera*.—13. La vida obrera. *La conformació es lo sostent del home*.—14. Los teixidors. *Mistela, treball y pa*.—15. Al batre. *Pel Juliol la forca al coll*.—16. La Castedat.

Lo que 's fa públich pera coneixement dels interessats.

Barcelona 21 de Mars de 1871.—*Lo Secretari*, J. Roca y Roca.

Al donar conta en lo número anterior dels catalans que han sigut distingits honoríficament en l' última exposició de pinturas de Madrid omitirem involuntariament lo nom del reputat artista D. Joseph Masriera que se li concedí premi per un bellíssim paysatge.

Desde la surtida del últim número de aquesta Revista s' han estrenat á Barcelona las següents produccions: En lo teatro del Odeon la comedia en dos actes y en vers del Sr. Piquet, *Joseph, Pep y Companyia ó la festa dels fusters*; en lo Bon Retiro lo drama en

tres actes y en vers, *La joya de la costa*, de D. Salvador Cort y la pessa *Qui no posa... treu*, també en vers del mateix autor y en lo teatre Jovellanos, *Tres personas* en un acte y en vers de D. Abelart Coma.

Los diaris d' Alicante fan grans elogis de la comedia valenciana en tres actes, deguda á la ploma de D. Leandre Torromé, titolada: *Pobres y richs*, la qual ha obtingut un eczit molt notable en aquella ciutat.

Recordém als escriptors catalans, que 'l plasso pera remétrer composicions al certámen del *Centro de Lectura* de Reus, terminarà al 20 de Maig vinent.

A proposta de la secció de lletras del Ateneo Barcelonés la junta directiva d' aquesta societat ha resolt formar una biblioteca d' obras catalanas.

Lo 12 de Maig tindrà lloch en la ciutat de Lleyda un certámen artístich-científich-literari.

Molts son los premis que s' ofereixen. Entre ells no mes n' hem sabut veure un de catalá ofert pel sabi doctor D. Lluís Roca y Florejachs y que consisteix en un *lliri de plata* á la mellor llegenda ó narració en llengua catalana sia en vers ó en prosa, preferintse en igualdat de mérit lo qui conmemori un epissodi ó succés culminant de l' historia de Lleyda. Las composicions se dirigeixen al Secretari del certámen, carrer de Sant Antoni, 13, 1er. Lleyda, per tot lo dia últim d' Abril.

SUMARI

ANTONI DE BOFARULL.	La unitat de la llengua catalana en Catalunya, Mallorca y Valencia.	233
J. MONTSERRAT Y ARCHS.	La vinya y sos enemichs.	241
ANTONI VILANOVA.. . . .	Exposició de pinturas á Madrid.	246
JOSEPH RODOREDA.. . . .	Una opinió sobre l' estat de la música á Barcelona.	250
TOMÁS AGUILÓ.	Sa pobila del Veguér.. . . .	255
JOSEPH DE LETAMENDI.	Ciencia y Art.	259
JOAN SARDÁ.. . . .	A Tyndaris.	260
ARTUR GALLARD.	Plany.	261
R.	Teatre catalá.	263
	Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.. . . .	267
	NOVAS.. . . .	269
	LIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí.)	